Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

J. Tröberg, Stampen. 32

SLÖJDUNDERVISNINGSBLAD

från

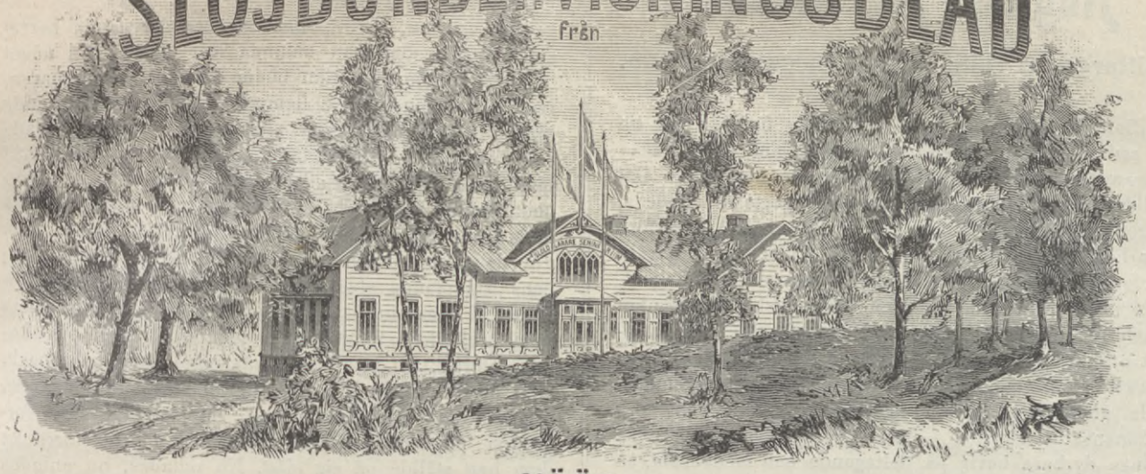

NÄÄS.

Tidning för pedagogisk slöjd och friluftslek.

Fjortonde årgången. N:o 5 (157). Redaktör: Otto Salomon.
Nääs, Floda Station.
(Tryckt 27/5) 1898.

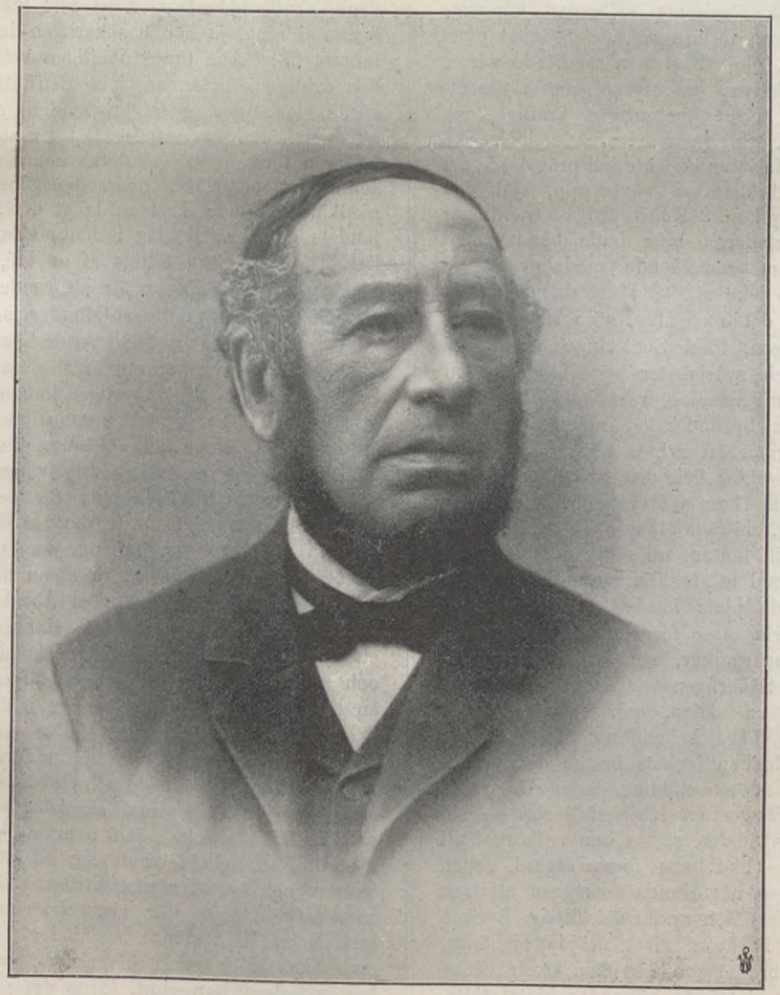

August Abrahamson

Stiftaren af Nääs Slöjdlärareseminarium.

Blott en gång förut — och detta för omkring tio år sedan — har »Slöjdundervisningsblad från Nääs» omramats af de betydelsefulla svarta kanterna. Det gällde då Uno Cygnæus, den pedagogiska slöjdens, liksom den finska folkskolans andlige fader. Hvarföre vår lilla tidning denna gång ånyo iklädt sig sorgdräkt torde väl icke vara för många af dess läsare obekant. Den man, som icke allenast ekonomiskt skapat utan äfven med innerlig kärlek och uppoffrande hängifvenhet omhuldat Nääs Slöjdlärareseminarium, har ju nyss skattat åt förgängelsen. Vi hafva haft den vemodsfulla glädjen — ty om några äro glädje och sorg sammansatta känslor — att i dessa dagar erfara så många dyrbara bevis på deltagande och medkänsla, så många yttre tecken på, att den nu hädanfarne vetat göra sig älskad och vördad i vidsträckta kretsar, att vi funnit det helt naturligt låta denna tidning återgifva hans bild och i största korthet tälja hans lefnadssaga.

* * *

Det var från ett ekonomiskt sedt torftigt hem, som den blifvande ägaren af Nääs ståtliga herresäte utgick. Hans far var en jämförelsevis välbergad köpman, men hade den olyckan förlora sin förmögenhet därigenom, att ett fartyg, på hvilket han medförde varor, bortkapades af danskarne, en olycka, som i väsentlig mån nedbröt den förut synnerligen kraftige och kraftfulle mannen. Näringsbekymren hade dock icke förmått trycka en uteslutande materiell prägel på det hem, där August Abrahamson växte upp, själf den fjärde bland sju syskon. Konstnärliga traditioner — farfadern och farfaderns bror hade båda skaffat sig stora namn såsom framstående medaljgravörer i Preussen — underläto icke att, så långt de mycket begränsade tillgångarne det medgåfvo, göra sig gällande i hemmet, och modern, född Schlesinger, som trots många bekymmer och svårigheter hade bibehållit ett glädtigt och barnafromt sinnelag, var en ideelt anlagd natur, som hos sina barn förstod ingjuta den anda af kärlek, hvilken förmår öfvervinna allt.

Redan vid 11 års ålder fick den nu hädangångne, samtidigt med att han kom i åtnjutande af en blygsam skolundervisning, biträda fadern, som försörjde sig med leveranser till flottan, uti dennes arbete, och knappast 14 år gammal måste han lämna hemmet för att i Göteborg tillträda plats hos en handlande, som var i behof af en springgosse för sin affär. Man plägar tala om trumslagarpojkar, som bära marskalkstafven i sin ränsel. Säkerligen var August Abrahamson på sitt område en sådan, och efter nio år af sträfsamt arbete och hård behandling, af försakelser och uppoffringar, hade han lyckats bringa det därhän, att han, understödd af en släkting, kunde börja en egen affärsrörelse. Städse en kärleksfull son — sin första aflöning, fem riksdaler, sände han oafkortad till den fattiga modren — blef hans första åtgärd, sedan han fann sin ställning någorlunda betryggad att taga henne, nu vorden enka, och systrarna till sig. Lyckan var honom alltjämt bevågen. Det dröjde ej länge, innan firman Aug. Abrahamson, i hvilken äfven tvänne af bröderna sedermera inträdde, räknades bland Göteborgs förnämligaste och mera ansedda handelshus, och efter 28 år af oförtröttadt och framgångsrikt arbete, kunde dess grundare draga sig tillbaka från affärerna med en visserligen betydande men ingalunda öfvermåttan stor förmögenhet.

Det var nu, 1868, han inköpte det gamla herresätet Nääs, som han sålunda var ägare af i något mer än trettio år. Han bodde här första sommaren, medan det konstnärliga hemmet i Göteborg fortfarande bibehölls, men då hans maka, högt uppburen både som sångerska och människa, i Februari 1869 vid jämförelsevis unga år afled, blef han landtbo på allvar och ägnade sig med den energi, som präglade hela hans personlighet, åt egendomens förbättring och skötsel. För den, som nyligen varit vittne till den åttioårige mannens stapplande steg, är det något säreget tänka tillbaka på den tid, då Nääs ägare i sin mannaålders fulla kraft, från tidigt på morgonen till sent på aftonen, oförtröttadt vandrade omkring i skog och mark, själf öfvervakande allt och alla, planläggande, ledande, uppmuntrande och klandrande, väl ställande stora fordringar på sina arbetare men dock aldrig större än dem han ställde på sig själf. Nu odlades, nu anlades vägar, nu reste sig den ena byggnaden efter den andra, hvarvid underlydande gårdar och torpställen nära nog främst blefvo beaktade. Det är för visso stor olikhet mellan det nuvarande Nääs och Nääs för trettio år sedan.

Men hade August Abrahamsons byggnadsverksamhet blott sträckt sig till uppförandet af nya bostäder och ladugårdar eller till reparation af förut befintliga sådana, skulle säkerligen hans bild icke haft sin plats i denna tidning, ja skulle säkerligen denna tidning aldrig funnits till. Alla torde nämligen veta, att det icke är den driftige köpmannen, icke den intresserade jordbrukaren, icke den gode husbonden, som vi här hafva att sysselsätta oss med. Det är stiftaren och uppehållaren först af slöjdskolorna och sedan af slöjdlärareseminariet på Nääs, hvars bortgång väckt sorg och medkänsla i vida kretsar, långt öfver det egna fosterlandets gränser. Det låg i den nu bortgångnes personlighet, att då han fattats af en idé, väjade han icke för några uppoffringar för att se den främjad. Idén att på Nääs upprätta slöjdundervisningsanstalter för gossar och flickor var tvifvelsutan hans egen, och under de första åren var han nog äfven deras egentlige ledare. Så småningom kom visserligen hans eget personliga ingripande att ställa sig något annorlunda, men hvad som aldrig var underkastadt föränderlighetens lag, det var det lefvande intresset, den aldrig svikande offervilligheten och den stora tillgifvenheten för dem, som på Nääs åtnjöto undervisning. Att därföre den svenska pedagogiska slöjden, den må nu, som många mena vara något godt eller som andra mena något onödigt, står i tacksamhetsskuld till August Abrahamson, torde väl vara allmänneligen erkändt. Hans lefnadssaga står i ett oupplösligt samband med skolslöjdens uppkomst och spridning. Bekant torde väl äfven vara, att under en lång följd af år han ägnade måhända den största delen af sin tid till att för skolor underlätta åtkomsten af lämplig materiell till slöjdundervisningens bedrifvande. Ännu under de allra sista dagarne af sitt lif sysselsatte han sig med sin kära verktygsförsäljning, och fastän han icke själf hvarken kunde öppna eller läsa brefven, gladde han sig åt att få hålla dem i handen och betrakta utanskrifterna. Sjuttio år af sträfsamt arbete hade för visso icke nedsatt den arbetslust, hvaraf han städse besjälades. Nu är han borta, men hans verk skall öfverlefva honom. Genom de bestämmelser han gjort, torde det måhända bättre än genom något annat framgå, huru högt han älskade

den läroanstalt, som har honom att tacka för sin uppkomst, och de män och kvinnor, hvilka ägna sig åt uppfostrans heliga sak. Nu är han borta, men, som det står på en af de kransar, hvilka för närvarande täcka hans graf, »*minnet blifver*».

O. S.

Egyptisk lärare till Nääs. Genom svensk-norske generalkonsuln i Alexandria har från egyptiska undervisningsministeriet ingått begäran om nödiga upplysningar, emedan regeringen är betänkt att till Nääs sända en lärare för att där deltaga uti en eller flera kurser.

Sverige i Nordamerika. Med denna öfverskrift har »Ny Illustrerad Tidning» i sitt nummer för den 19 februari lämnat en af Helge Sandberg skrifven kortfattad skildring af *Gustaf Larsson* och hans på slöjdundervisningens område vidtomfattande verksamhet i Boston. Såsom illustration till artikeln tjänar en väl utförd interiör från slöjdskolan i Boston.

Ur »Redogörelse för Elfsborgs läns Södra Slöjdförenings verksamhet under 1897» hämta vi följande:

»Det är nu tjugo år sedan pedagogisk slöjd började införas i folkskolorna inom vårt län. Till en början fattades nog slöjdundervisningen för gossar blott och bart såsom undervisning i snickeri, och ställde man mycket stora fordringar på detta nya ämne. Man fordrade, att barnen på kort tid och med små medel skulle utbildas till slöjdare. Snart kom man dock till klarhet om slöjdens betydelse såsom ett mäktigt uppfostringsmedel, jämbördigt med de allra viktigaste af folkskolans ämnen. Få torde nu de personer vara, som ännu hysa den åsikten, att vår skolslöjd skall af gossarne dana snickare eller af flickorna sömmerskor, och detta med en undervisning af fyra till sex timmar pr vecka under högst två års tid. Få torde ock de vara, som utan närmare undersökning utdöma hela denna undervisning. Att emellertid icke blott kommunernas ledande män, utan befolkningen i sin helhet rätt fattat betydelsen af slöjdundervisningen, torde framgå dels däraf, att antalet undervisade barn icke under något föregående år varit så stort som under 1897, dels däraf, att ansökningar om anslag till nya skolor i så stor mängd inkommit, att föreningen af brist på medel sett sig nödsakad afslå de senast inkomna. Så var 1882 antalet i slöjd undervisade barn 1,176, fem år senare eller 1887 1,763, 1892 1,835 och under sistflutna året 2,628 eller 1,590 gossar och 1,038 flickor.»

Hvad nu slöjdundervisningen för gossar beträffar, har densamma under året meddelats i 59 folkskolor och vid Allmänna läroverket i Borås. I 40 skolor har undervisats *en* grupp ej under 10, ej öfver 30 gossar i hvardera, i 18 skolor två grupper med 30 gossar eller däröfver och i Borås folkskolor 14 grupper. Skolgången har varit ganska jämn, och undervisningstiden pr vecka har i 30 skolor varit 6 timmar, i 19 4 och i 12 skolor 3. Sammanlagda antalet utförda arbeten har uppgått till 17,352.

Slöjdande indianer. Svensk pedagogisk slöjd är numera införd vid flera af Amerikas indianskolor, såsom Carlisle, Pennsylvania Haskell Institute, Kansas och Phoenix, Arizona. Fröken Jenny Ericson, lärarinna vid den förstnämnda läroanstalten, meddelar bl. a.: »Slöjden vid indianskolan går raskt framåt. Jag har detta år haft 110 elever mot 76 första året, och på de flesta händer visa de små rödskinnen en afgjord lust och fallenhet för arbetet . . . Vi hade nyligen vår årliga skolfest med flera hundra gäster, hvarvid slöjden ånyo fick sin beskärda del af de besökandes vänliga och varma intresse. Hvad som gladt mig mest är lärarinnornas vittnesbörd om slöjdens välgörande inflytande på barnen, och samma goda omdöme uttalas äfven af föreståndarinnorna för de olika afdelningarne af skolans »hemlif». Just i dag sade ritlärarinnan till mig, att vid hennes lektioner finnas inga flinkare och bättre i arbetet än de små slöjdarne.»

Om lekledarens förhållande till de lekande.

Det förutsättes, att lekledaren är en för ungdomen och dess utveckling varmt intresserad pedagog, manlig eller kvinnlig. Den första frågan, som gör sig, är: Bör han själf blanda sig i leken? Om han är ung eller frisk och äger erforderlig kroppskraft och vighet och äfven till sinnelaget har något af ungdomsfrisk glädtighet och således kan i leken ådagalägga en viss öfverlägsenhet öfver sina elever eller åtminstone spela jämngodt med dessa, då både vill och bör han deltaga i lekarna som en kamrat till de unge; men han måste då ihågkomma, att han ej längre är lärare, och att han aldrig får i leken vädja till sin kateder-auktoritet. Han får ej heller fordra för sin person någon slags företrädesrätt annan än den, som naturligen skänkes honom af de medspelande, om han i något afseende är dem öfverlägsen i leken. I lekens värld tåles ingen själftagen myndighet, och allt slags tryck och tvång utom det, som lekens lagar ålägga, verkar hämmande på leklusten. Detta kostar helt visst självförvinnelse från lärarens sida och torde till en början vara svårt; men han skall snart finna, hvilken rik ersättning han får i ökad lifs- och arbetslust, då han på detta sätt lär sig konsten att vara ung med de unga, och de falska föreställningar han hyst om att eleverna skulle brista i vördnad och aktning för honom, därför att han på detta sätt umgås med dem, skola snart försvinna vid hans erfarenhet om att förhållandet är det rakt motsatta.

Den åldrige läraren, den svage eller sjuklige, den oöfvade eller ringa öfvade, den, som ej på lekfältet kan aflägga en viss hög och sträng min, böra ej leka med. Öfverhufvud taget är det ej enhvar gifvet att rätt träffa öfvergången från att vara undervisande, förmanande, i nödfall till och med straffande lärare till att blifva sina elevers lekkamrat, hvilket dock är nödvändigt, för såvidt någon på allvar vill deltaga i lekarna. Dock finns det alltid någon lek, i hvilken hvar och en bör kunna deltaga.

Emellertid är denna fordran på uppfostrarens deltagande i leken i själfva verket ej hufvudsaken. Det gifves andra synpunkter att taga i betraktande beträffande lekledarens förhållande till de lekande.

En af hans hufvuduppgifter är att öfvervaka ungdomens uppförande under leken, så att detta är sedligt tillfredsställande. Denna uppgift är ej synnerligen betungande; leken själf och leklusten hjälpa till att lösa den. Människonaturen i allmänhet — barnens natur i synnerhet — är så beskaffad, att glädjen undertrycker dåliga instinkter hos densamma och stämmer sinnet godt och välvilligt. Blott hans närvaro, om han för öfrigt åtnjuter elevernas aktning och kärlek, skall verka det mesta; han understödjes dessutom af det inflytande, de bättre elementen i en ungdomsskara alltid hafva, och ofta är en vink eller ett vänligt ord tillräckligt att ställa allt till rätta. Men skulle någon gång råheten, elakheten eller osedligheten våga göra ett försök att framträda, då måste ledaren ingripa kraftigt och energiskt, och det skall visa sig, att han i regel får det stora flertalet, ja, alla på sin sida. Han måste dock vakta sig att ej i otid och med ovist nit blanda sig i allt. Någon gång kan ett hetsigt ord fällas af de lekande, ett eller annat slag utdelas under lekens ifver. Sådant rättar sig af sig själf, och det är bättre att låta leken afslipa dessa sträfheter och ojämnheter i de lekandes lynnen än att med yttre auktoritet undertrycka dem. Lektimmen får på inga villkor vara en lektion.

Men lekledaren bör ej blott öfvervaka leken, han måste äfven på allt sätt främja den och äfven leda densamma. Har han att göra med en duktig, frisk och lefnadsglad ungdom, torde hans väckande, uppmuntrande ord vara tämligen obehöfliga; ty lek är ett lika naturligt behof för en sådan ungdom som att äta och dricka och lika naturlig som andhämtningen. En egendomlig tradition fortplantar lekarna genom århundraden, ja, årtusenden från släkte till släkte, och dessutom framträder i nödfall ungdomens egen uppfinningsförmåga. Dock må ledaren emellanåt gärna meddela någon ny lek åt en sådan i leken duktig ungdom; denna skall med intresse försöka spela den. Men ungdomen är tyvärr ej alltid hurtig och lefnadsfrisk. Hinder och rubbningar och skadliga inflytelser af vidt olika slag alstra hos ungdomen än slapphet och surmulenhet, än en ännu olyckligare brådmognad och ett snobberi, som vålla, att de unge skämmas för att leka. Då är det ledarens uppgift att motarbeta dylikt och söka leda de unges smak in på naturliga banor, söka väcka den försvunna glädjen åter till lif, egga intresset, gifva goda råd, gå före med eget exempel. Tillståndet bland dylik ungdom är i själfva verket ett sjukligt, och de unge måste behandlas som patienter med fasthet och varsamhet. Detta gäller framför allt, om lekarna äro frivilliga. Äro de åter obligatoriska, gestaltar sig ju saken på annat sätt. I en stor undervisningsanstalt rådde en dålig anda och ton hos eleverna, och denna yttrade sig bland annat däri, att de visade sig likgiltiga för och mot-

sträfviga mot alla gemensamma ansträngande lekar. Då trädde i spetsen för läroverket en förståndig, kraftig ungdomsvän, som med ledsnad märkte detta, men som snart fattade sitt beslut. När det ropades till lek under en fritimme, och den ene efter den andre ursäktade sig med intetsägande skäl, gaf han med energisk beslutsamhet helt enkelt befallning att leka. Missmodiga, knotande, gensträfviga lydde pojkarna, och mången skulle utan tvifvel betänksamt skakat på hufvudet åt en sådan bakvänd början. Men hvad skedde? Efter några dagar hade det vaknat en sådan leklust, en sådan ungdoms glädje bland eleverna att man ej kunde önska sig bättre, och detta goda förhållande fortfor sedan. I själfva verket är det så, att, då blott början göres, tager nog den ungdomliga naturen ut sin rätt och bryter igenom all onatur.

Men är ungdomen väl på fältet och leken i gång, måste, såsom ofvan antydts, lekledaren lämna de lekande den största möjliga frihet och självständighet. Vi vilja ej tala om ett småaktigt, pedantiskt mästrande, om rigorös stränghet, som klafbinder och dödar ungdomlig uppsluppenhet, ty detta är rätta sättet att verka förstämning, missmod, hyckleri och rent af opposition. Men förkastligt är äfven att blanda sig för mycket i leken genom prat och anvisningar, äfven om de äro väuliga och välmenande. Vi upprepa det: frihet är ungdomens lifselement, och leken förlorar till stor del sin betydelse som ett uppfostrande medel, om man glömmer detta. Spelar uppfostraren själf med, är förhållandet visserligen något annorlunda; men om han är blott åskådare, må han väl i allmänhet gifva ett råd, väcka ett nytt förslag, utveckla sina skäl, men han bör ej, för så vidt hans mening ej är ögonskenligt den enda rätta, envist genomdrifva denna eller känna sig sårad af att de lekande ej bry sig om att följa den. Han kan blott vinna därpå, att han låter ungpomen hållas. Antingen visar sig, att de unge hade rätt, och då tacka de ledaren för att han liberalt gaf efter, eller ock lär dem erfarenheten, att de tagit miste, och i så fall erkänna de ändamålsenligheten af hans råd och följer det så mycket hellre. Just genom en dylik mer negativ och på det sättet friare ställning gent emot ungdomen är han i tillfälle att bättre iakttaga de lekandes sätt och karaktärer och på ett omärkligt, men likväl kraftigt sätt invärka på sina lärjungar.

Af stor betydelse är äfven, att han låter de lekande själfva välja bland sig de ordningsmän eller lekkaptener, som behöfvas; de lekande skola sällan misstaga sig i valet af de bäste och pålitligaste, hvilka sedan blifva ledaren till stor hjälp i hans värksamhet.

Till sist torde framhållas betydelsen af att lekledarne själfva bilda lekföreningar för inöfvandet af några lämpliga lekar. Ju mer man själf praktiserar leken, dess mer lär man sig älska densamma, och dess större intresse har man att sprida och upprätthålla densamma bland lärjungarna. Englands lärare, som alltid själfva deltaga i elevernas lekar gifva ett efterföljansvärdt exempel.

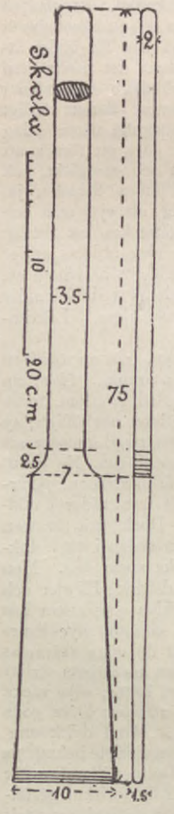

Ny modell.

Badspade af furu.

Konstruerad och utförd som »själfvald modell» under kursen N:o 81 vid Nääs Slöjdlärareseminarium af fröken *Signe Aschan* från Aryd, Kronobergs län. Att insättas å N:o 19 i läroverksserien.

1. Ett lämpligt stycke utsågas med bredsåg.
2. En sida och en kant upphyflas vinkelrätt med skrubbhyfvel och rubank. Tjockleken angifves med strykmått och afhyflas till ritsen.
3. Konstruktionen utföres.
4. Formen framkallas med bredsåg och rundsåg samt afjämnas med spåckskifva och knif.
5. Föremålet jämnas med fil.
6. Afputsning med sandpapper, där så behöfves.

Litteratur

(rörande pedagogisk slöjdundervisning.)

Die versuchsweise Einführung des Handfertigkeits-Unterrichts in einige Schulen und Seminar. Vortrag gehalten in der Hauptversammlung des Deutschen Vereins am 8 August zu Leipzig von *E. von Schenkendorff*. Leipzig. Im Kommissionsverlag von Frankenstein & Wagner 1897.

Normallehrgang für die Kerbschnitzerei. Aufgestellt von Dr. *W. Götze*. Leipzig im Selbstverlag des Deutschen Vereins für Knabenhandarbeit 1897.

Tijdschrift vor Onderwijs en Handenarbeid, onder redaktie van *J. Stam, A. van Wamel* en *L. A. den Hollander* Eerste Jaargang. Häftet 1—6. Amsterdam. Electrische Druckerij 1897.

The Holgatian, the Magazine of Archbiskop Holgate's School, York. N:o 1, November 1896 innehåller en artikel: *A summer Holiday in Sweden.*

Report of the board of trustees of public schools of the district of Columbia to the commissioners of the district of Columbia. 1896—97. Washington. Government printing office. 1897.

Annual report of the committee on manual training. Boston. Rockwell and Churchill press. 1897.

Art Education, December 1897 innehåller en artikel: *Normal Sloyd Seminarium at Nääs* by *Edwin W. Foster.*

Skolslöjden inom Norrbottens län åren 1881—1897 af *Carl Gavuzzi* slöjdskoleinspektör för Norrbottens län. Luleå, Hallmans & Helins Tryckeri 1897.

Kvinnlig slöjd vid Norrbottens slöjdskolor. Handbok för lärarinnor, utarbetad af *Carl Gavuzzi.* Luleå, Norrbottens Boktryckeri-Aktiebolag 1897.

Sløjdsagen i Danmark 1896, 11:te Aarsberetning fra »Dansk Sløjdforening». Kjøbenhavn, L. A. Jørgensens Bogtrykkeri 1897.

La revue de Paris. Paris 85:bis, Faubourg Saint-Honoré 1897, N:o 17, 1:er Septembre 1897 innehåller en artikel af Erik Sjoestedt *En Suède.*

Child Life, November, 1897, Number 3, innehåller en artikel af Helene Klostermann, A slojd course at Nääs.

Commission on manual and practical instruction in primary schools under the board af national education in Ireland. Second report of the commissioners. Dublin 1897. Printed for her Majesty's stationery office by Alexander Thom & Co.

Commission on manual and practical instruction in primary schools under the board af national education in Ireland. Third report of the commissioners. Dublin 1897. Printed for her Majesty's stationery office by Alexander Thom & Co.

Upraschnenija rutschnogo truda uto franzusckish nischich schcolach K. F. Zirul, St. Petersburg 1897.

Sloyd for american schools by *Gustaf Larsson.* Fifth revised edition, 1897.

Obs.!

Den på Nääs hittillsvarande försäljningen af verktyg och redskap m. m. för slöjdundervisning kommer att fortsättas. Rekvisitioner torde adresseras till Nääs verktygsförsäljning, Floda station och icke till Slöjdlärareseminariet eller till dess föreståndare personligen.

GÖTEBORG. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags tryckeri. 1898.

GÖTEBORGS STADSBIBLIOTEK